

ОСТАННІ НОВИНИ

12.24 Іранські чиновники заявили, що мирна угода вперше за 47 років «прямо висловлює позову до Ірану»

12.06 Банкіри зашифтувались своїми твитками. Фермерка розкрила простий секрет

10.47 Кабачкової «чубурки» смачно, просто та з користю

10.24 Українці стали частіше чути українську мову преміюласу

10.03 «З першого колака» — найкращий підвище ризик раку

10.45 «Зараз не має можливості рідувати нас новими півсами»: переможець «Х-Фактор» переможці у «Х»

10.25 Німеччина бачити шанс на переговори про завершення війни: що про це відомо

10.05 Як почистити димовід...

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

12:30 — 9 травня 2023

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланців Posidonia, придатного для переробки на синтетичне пальне. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операція «Пустеля» (Unternehmen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, урядже залізничної лінії Тюрбінген — Балінген — Ротвайль, Воскреснівський заводні охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Герінг брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одне іншому не завважав.

«В Гестапівській тормі Neue Brettm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного пального проєкту «Операція «Пустеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червоно армію дрібненького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітково розклеювати антифашистські листівки та плакати на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вульній шахті в Сварбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпопулярніших в'язниць Neue Brettm, в тій самій землі Сварланд. Це була «розширена польдейська торма» для чоловіків і жінок, де «вбудували покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, громадяни Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонених різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см х 60 см і висотою два метри, — згадував **Василь Володько**. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорюжувалися пію себе. Багато хто пожеволив. І навіть якщо ти не помирав у «стоячому бункері», дали в тебе був шанс зробити це біля табірнього ставка-резервуара для засіння пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Уполюбною розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мішки з цеглою, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або кийками та втопували чобітьми в багною, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав померти. Якщо всі залишалися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нацисти в останній відчайдушній спробі виправз з води, його били дерев'яною жердиню по голові.

“ Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор **Бурхад Йеллоннек** писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, котрий пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідальні на іншому боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Löscheich (ставка для засіння воєно), то присів навпочіпки, скрестив руки за головою та зробив кілька стрибків вперед. За який миттєв час здавав правдиве свого мислителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повшених»

Гестапівська в'язниця Neue Brettm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, був другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Сварланді. Третім став штрафний табір Францйлер-Штрутгоф, за 50 кілометрів від Старабурга. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найзахідніший з таборів Третього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибенці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повшених, і засвоювали урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операція «Пустеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцінген, Даутмерген, Цепфенханч та інші, загальною сім таборів.

— Яюсь, ми бачували майданчики, щоб встановлювати обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по колію у воді. Нюзи отухли. Відкривали рани. Два тижні відлежав в ревірі, приміщенні для непрацездатних, де практично нас не лікували, але дозволяли не працювати. Потім нова робота — добувати зоржоні сланці. Ми дробили їх, подавали термічному розкладанню і так добували пальне для танків і літаків.

Одного разу хлопець знепритомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисьмо Шак-Зак — через його різку уривчасту манеру говорити. В'язнів Зак-С'ак називав «чумними шак-зак» на здорових тілах німецького народу». І ставився до них відлюдно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Пустеля» були антропо не шрамими. Пізніше націоналі соціалісти визнали проєкт «Операція «Пустеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрагати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року, і де з 200 000 в'язнів загинули 41.5 тисячі осіб. Кажуть, на виборах 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затамував злість і, прийшовши до влади, видав наказ побудувати поруч із містом табір смертї так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортури, — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дні під ступицю, вивалися в бараків. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи їй виллестися, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й клали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відіравати трут. Оживе чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

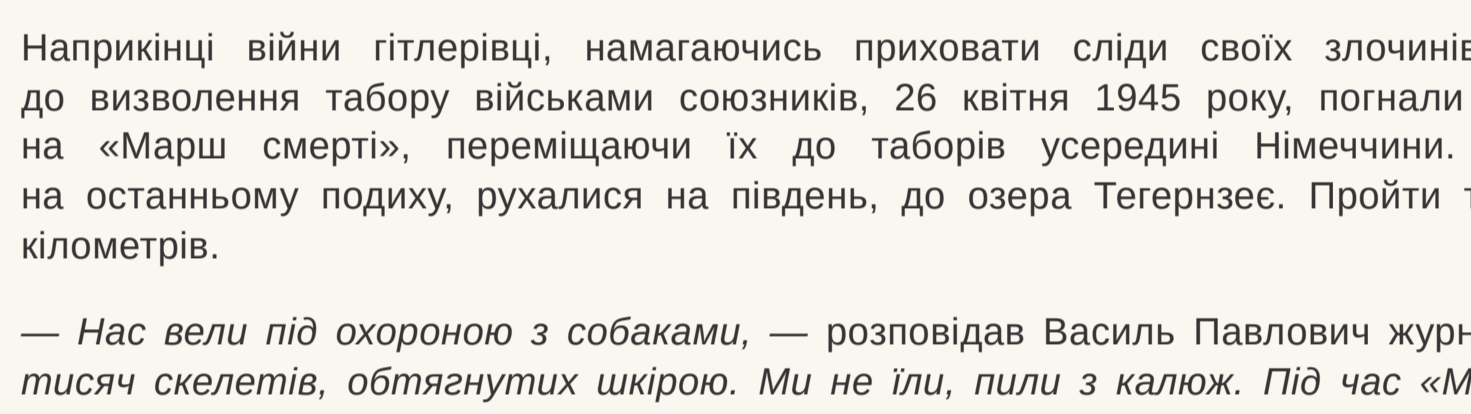
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок очікувати своєї черги в крематорій. Але почалася епідемія тифу. Через рухливість повітря треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так довгожну до кінця квітня 1945 року. Смертникам послаблення не було, підом о п'ятий ранку, шукуючи, переклик. У бараку, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагачись приховати слди своїх злочинів, за три дні до вивезення табору вивішали всі бараків. 26 квітня 1945 року, погнавши в'язнів Дахау на «Марш смертї», переміщаючи їх до табору усередині Німеччини. 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Проїтти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели тією охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сім тисяч скелетів, обтягнутих шкірою. Ми не їли, пили з калюж. Під час «Маршу смертї» охоронці багшатею убили. Багато хто впав і вже не зміг піднятися. Я теж упав. Охоронець крикнув: «Ауфштетен!» («Встають»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із вертлюк будинку вибігли німецькі дівчатка. Зупинилися як ужалені та стали на нас дивитися. Це мене врятувало: він не став убивати при дівчат. Вибігався і пішов далі, а в втрапив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підбрили американські солдати.

Я не померти бовдато разів: і в Neue Brettm, і в Нацвайлер-Штрутгофї, і в таборах Кокем-Буттліх, Шомберг або Дахау... Але вжив. Коли у мене після пробуття до Радянського Союзу люди в орванях почали залупувати: «Я ж так вижив!»?, я відповів: «Сам не знаю». Але лікувався ще довго: хворе серце, ноги, кричав ночами...

Після вивезення Павлович працював телесю. Закінчив Полтавський політехститут, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматістрал». Одружився, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Занятувався 15 винаходів і 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

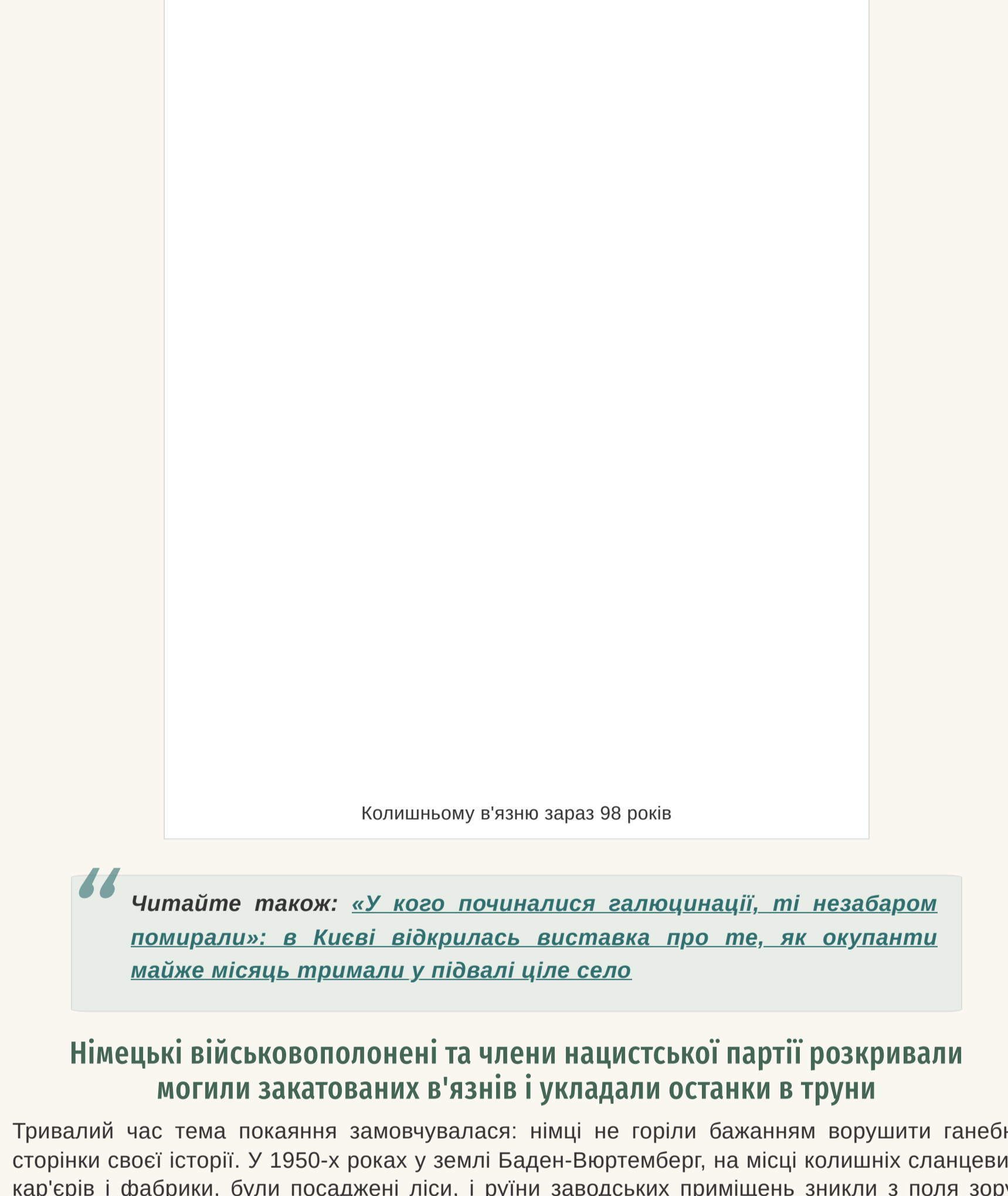
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

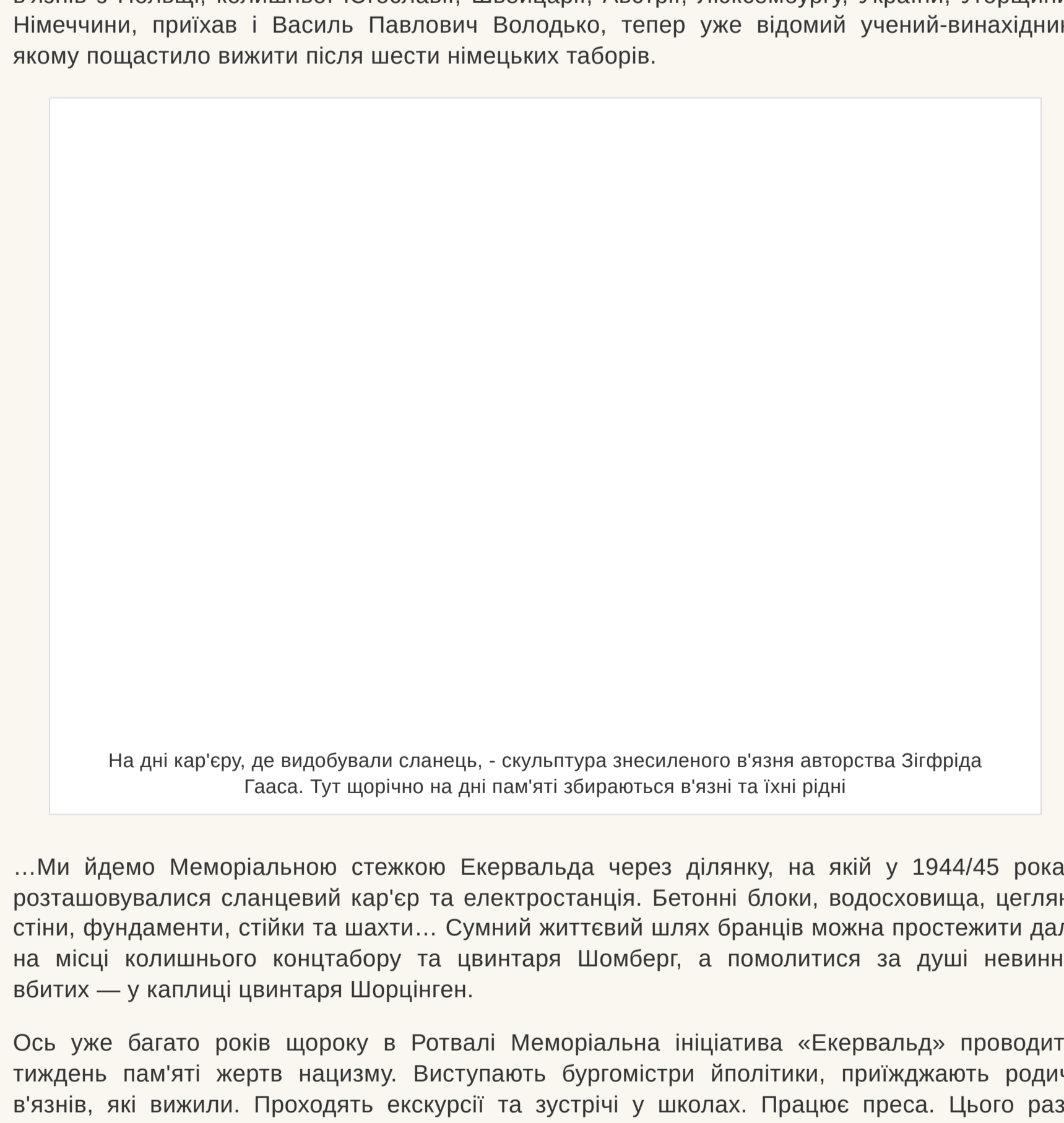
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

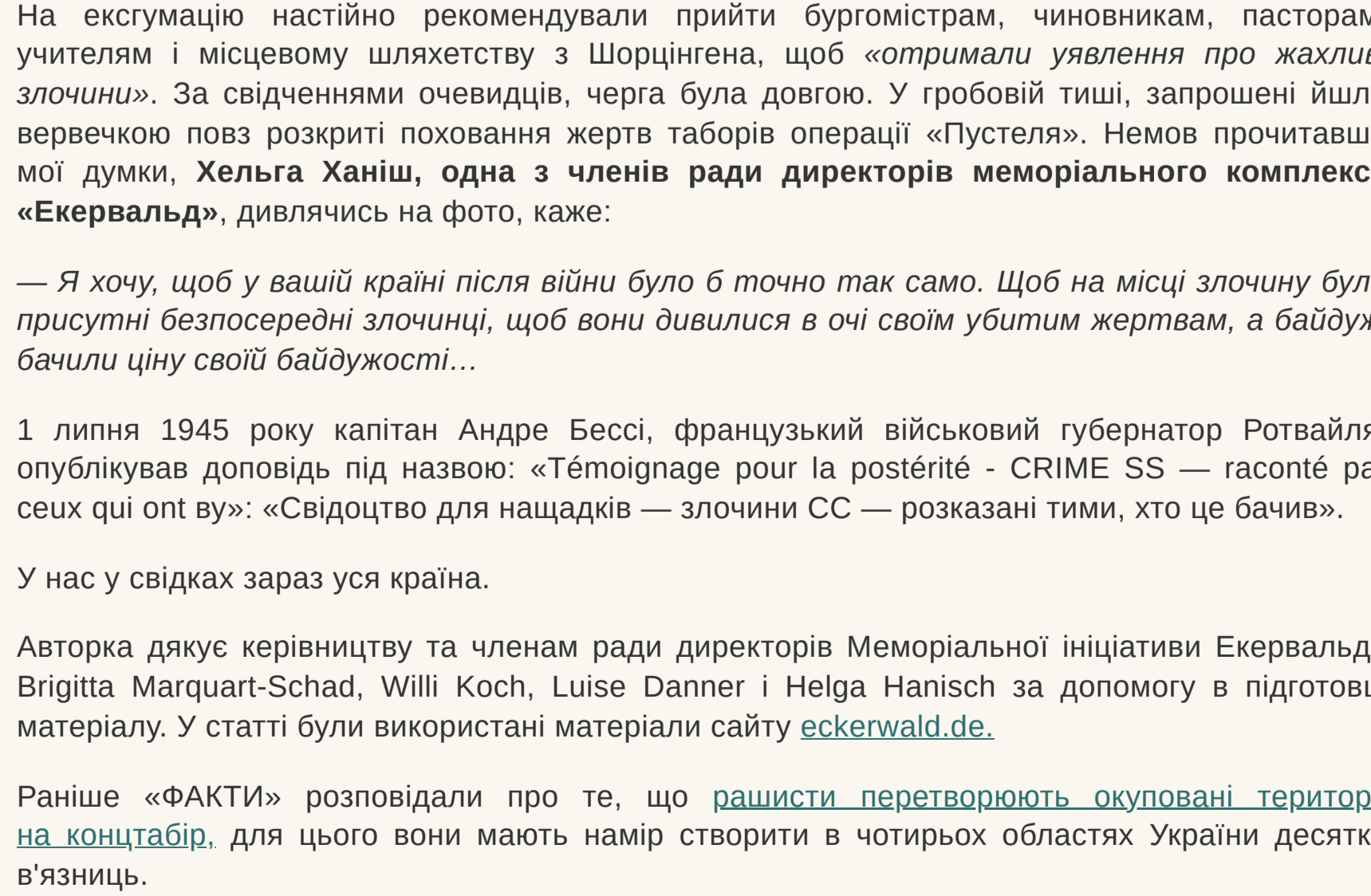
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

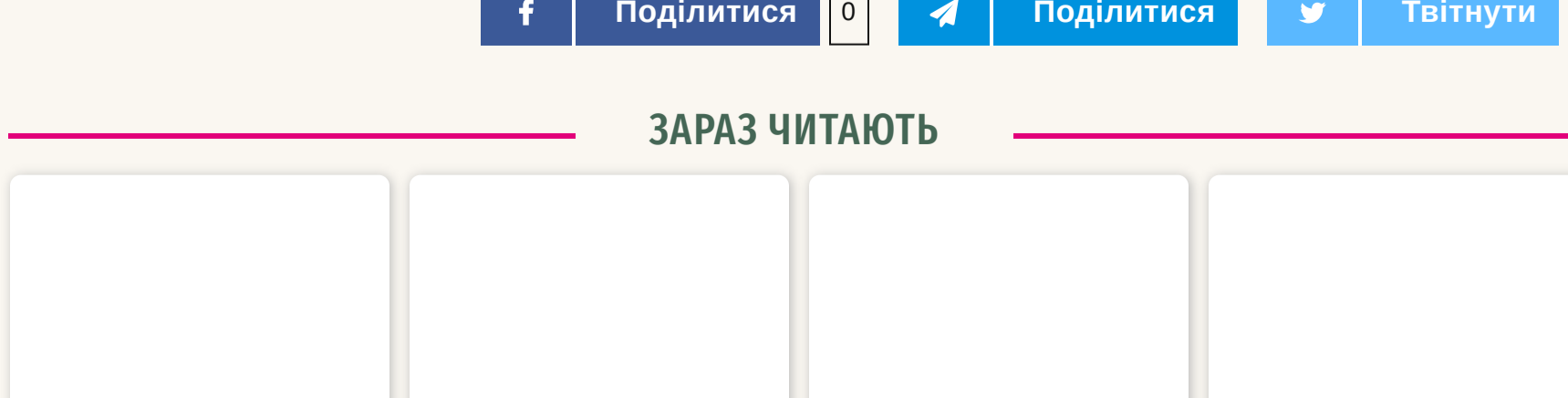
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

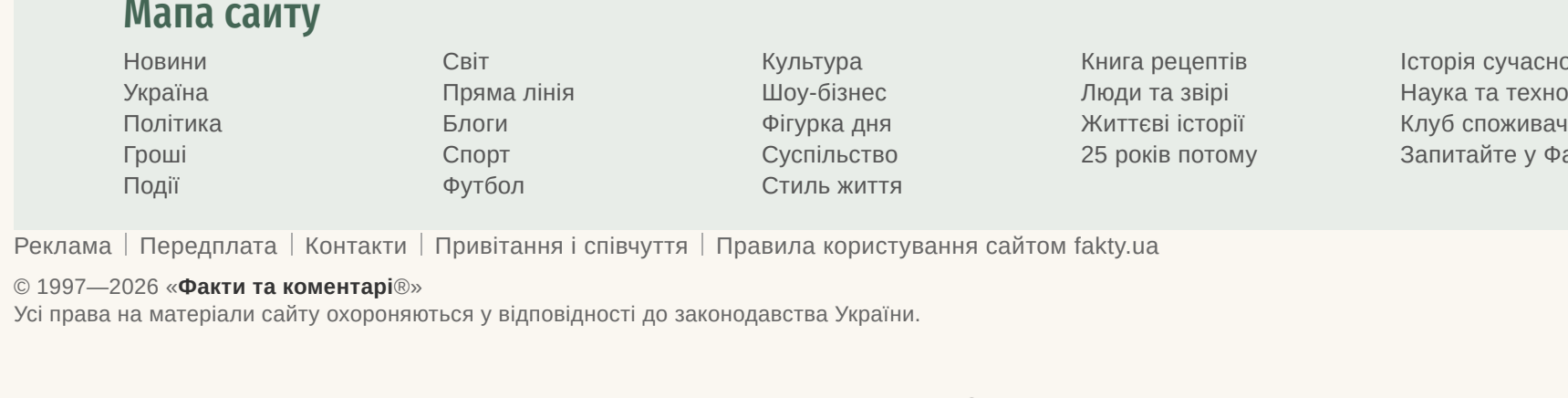
«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, заввідділом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонтів та утримання автомобільної транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «якогося української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

ПОПУЛЯРНЕ

1 Бачмо липине Грушевському стільки грошей, що той побудував шестиповерховий будинок і уклалище: вибачте, книга про українську інтелекцію початку ХХ століття

30 травня 2024 **12:24**

2 «Мене називають стервою»: суддя, яка працювала на ФСО, отримала 15 років ув'язнення за доріжчку в умовах воєнного часу

6 червня 2024 **10:50**

3 «Наше завдання — померти у вертикальному положенні й без пиверса»: 70-річний інструктор Лєв про боротьбу з пандемою генетично та гриками

7 червня 2024 **12:29**

4 Вбивця мав з собою два зображення Петлюри, але спитав: «Ви Петлюра?» — і після ствердної відповіді почав стріляти: 100 років тому загинув лідер УНР

25 травня 2024 **12:28**

5 «Ми заходили на позиції, які знайдувалися в нублі»: з'яка «Ті — комсом» Володимир Кравчук про роки на фронті

28 травня 2024 **12:24**

Тематичні розповіді про війну

Розкаж 14.06.26, катя

19° вранці: **71%** хмар **740** мм опадів **2** м/с, **Підприємство** **19** градів **на 30** днів **до** **19** травня

Свіщенники сховав реліквію в шафу з вусями, але ексекція знавела, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Турецького Саванево XI століття

20 травня 2024 **12:24**

Мазепя зустрілася з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкрилася виставка, експонат якої має до цього прилетіти

6 травня 2024 **12:53**

Піни одні дискутували, як назвати український парламент, письменники і адвокати за рубль опублікували спогади про створення Центральної Ради

25 березня 2024 **12:22**

Загинув в нерівному бою 224 воїни: в Києві показали реліквію, яка дивним чином зберегла після запеклої битви

22 жовтня 2024 **12:23**

